DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS, DE
ACIDULIS,
QUAM
DEO DUCE
Authoritate & Conſenſu Ampliſſimi MEDICORUM, qui in Illuſtri Academia Tubingenſi floret, Ordinis,
PRÆSIDE,
VIRO NOBILISSIMO ATQUE EXCELLENTISSIMO,
DN. GEORG-BALTHASARE METZGERO, MEDICIN. DOCT. PRACT. ANATOM. AC BOTANIC. P.P. FAMIGERATISSIMO,
DN. Patrono atque Fautore ſuo omni obſequii cultu venerando.
Pro Doctoralibus *in Medicâ Facultate Honoribus & Privilegiis legitimè ac ſolenniter impetrandis,*
Publico ac ſolenni ſubmittit examini
M. ELIAS RUDOLPHUS CAMERARIUS, TUBINGENSIS.
IN AULA NOVA,
Ad d. Mart. 1663.

Tubingæ, excudit Gregorius Kerner.

câ, quàm privatâ cathedrâ me imbuiſtis, ut, quod propinquum me ſtudiorum metæ conſpicio, Vobis acceptum referre cogar, adamantino devinctus vinculo, non ob id ſolùm, ſed & plura alia Veſtræ in me τεκμήρια benevolentiæ, quæ altas & nunquam intermorituras radices in vegetâ meâ egerunt memoriâ. Offero itaque, juſtitiæ lege jubente, cum debitâ veneratione, Vobis, Patroni Optimi, hunc qualemcunque mei fœtum ingenii, ut magni confeſſio ſit debiti, ut officioſæ gratitudinis ac obſervantiæ exiſtat teſtimonium, ut denique lucis aliquid à Veſtrorum Nominum mutuetur ſplendore; Quæſo, benevolo, quo antehac, etiamnum & in poſterum me dignemini vultu. Faxit Summus Archiater, ut Artem humanæ Præſidem ſalutis, in qua excellitis tantoperè, diu feliciter exerceatis. E Muſæo meo, Calend. Mart. Anno 1663.

V. V. V. V.

E. E. E. E.

addictus Cliens

M. Elias Rudolphus Camerarius.

LECTORI BENEVOLO SALUTEM!

LIbavi antehac, L. B., cùm ſupremos in Philoſophia ambirem honores, Acidulas è ſcaturigine Phyſicis adhuc limitatâ terminis hauſtas, nunc guſtabo eaſdem è Medico ſcaturientes fonte ad conſequenda ritè Doctoris in Medicinâ privilegia, conſideraturus eas disquiſitione hac, de quâ paucis pauca te monitum velim. Uſus Acidularum eſt vel Culinaris, quando aut pro potu ordinario, aut pro coquendis cibis inſerviunt aſſuetis, aut, ut refert Thurneyſſerus, aceti vicem apud quosdam populos ſubeunt, vel Medicinalis, & tùm uſurpantur vel internè, vel externè, & utroque modo vel univerſaliter, vel particulariter. Internè univerſaliter, cùm bibuntur, particulariter, cùm immittuntur in aures, nares, os, veſicam, matricem, inteſtina, ulcera, fiſtulas & vulnera. Externè univerſaliter adhibentur, cùm pro balneo totius corporis, particulariter, cùm certæ alicui parti, vel per modum ſtillicidij, vel per modum fomenti applicantur, & quidem formâ vel vaporis, vel liquoris, qui aut ſpontè ſcaturit, aut arte paratus flos aquæ dicitur, vel craſſamenti, quod ſive molle & humidum, lutum, limus, cœnum, fæxq; thermalis dictum, adhærens locis, quæ acidulæ alluunt, ſive durum & ſiccum eſt, lapis ſeu calculus ahenarius dictum. Inter omnes hos utendi acidulis modos de univerſali interno ſolùm disquiram, quo, tanquam materia Indicantis ſeu auxilij, ob vires ſuas in theſibus exponendas, ad variorum vel præſervationem vel profligationem morborum bibuntur, curâ ordinariâ, magnâ, integrâ, ut variè vocant, inſtitutâ. Tractabo autem de iis in genere, quà acidulis, rimaturus earum Naturam, quæ, cùm phyſica alibi jam tractaverim, hîc eluceſcet ex Indicantibus & Prohibentibus, ac Uſum legitimum conſiſtentem in debitâ quantitate, tempore, loco, modo agendi, diætâ & ſublatione ſymptomatum quorundam earum potui obvenientium, quæ cuncta eâ, quam amplitudo & prolixitas materiæ concedent, brevitate enodabo, ſtyloq; ſimplici recenſebo, ſufflaminantibus propoſitum meum, quod conceperam animo, prolixiùs & terſiùs aliquantum hanc excutiendi materiam, rationibus quibusdam haud levibus, quas propalare vetat malevolus zoili dens. Vale, L. B., deq; hoc tentamine eo, quo propono ego, judica animo.

In Nomine Archiatri Cœleſtis!

Thesis I.

I*Ndicantia* acidularum ex earundem innoteſcunt facultatibus, quas haurire licet ex naturâ mineralium, quibus ſuas debent vires. *Mineralia autem, quæ acidulis, inſunt,* ut diſſerit *Avus meus p.m. Ioh. Rudolphus Camerarius, memor. medic. Cent. 10. part. 74. duplicis ſunt generis; acida, & acore deſtituta. Ab his vires quidem acidulæ accipiant: at non ſaporem acidum: ab illis & vires & aciditatem habent: intenſiorem quidem à chalcantho, & ejus ſpeciebus: (ubi enim inveniuntur acidæ, ibidem aut certè locis conterminis chalcanthi fodinas reperire eſt. 2. Chalcanthum ſaporis acidiſſimi eſſe norunt omnes Chymiſtæ, qui vel chalcantho, vel ejus oleo, aut ſpiritu, quo nihil acidius, dicto citius tincturam roſarum acore jucundiſſimo cum febribus calentiſſimis, ipsâq; peſte pugnantem concinnant) remiſſiorem verò ab alumine: adhuc remiſſiorem ab ære ſeu cupro: infirmiſſimam à ferro.* At demo hîc duo poſteriora, cùm remiſſus, isque à vitriolo mutuatus eorum ſit acor, écontra verò ſulphur addo, perſuaſus non ſolùm ſulphureo multarum acidularum odore, ſed & ſpiritu ejusdem ſive oleo paſſim in officinis uſitato, acore ſpiritui vitrioli tantùm non cedente, ut ejus uſu hæmoptoicos factos ob aciditatem & acredinem noverim, imò ſulphur unicum eſſe ſubjectum, unde omnia vitriola acidum ſuum naniſcantur ſpiritum, prolixè probat *Angelus Sala diſſert: de Spirit. vitriol. cap. 6. Vitriolum* igitur, *alumen* & *ſulphur*, vel culinaribus etiam aquis acidum communicantia ſaporem, ea eſſe judico, quæ aciditate & viribus inſignibus donant acidulas, quæ quibus gaudeant facultatibus, brevibus enarrabo. *Vitriolum*, cujus varia genera ex *Oribaſio lib. 14. collect. c. 10. Encel. l. 2. de re metall. cap. 2.* & aliis petere jubet *Sebizius de acid.* calefacit, refrigerat, ſiccat, adſtringit, conſolidat, abſtergit, putredinem inhibet, aperit, attenuat, incidit, roborat, &, ut tradit *Dioſcorides l. 5. c. 64.* ejusque interpres *Matthiolus* latas ventris tineas drachmæ pondere voratum aut cum melle linctum necat, ex aquâ potum adverſus fungorum venena auxiliatur, imò non ſolùm hæc, ſed tàm ad mineralium, quàm plantarum & animalium venena extinguenda, omnesque morbos venenatos curandos arcanum eſſe ſpiritum vitrioli dicit *Faber*

Pallad.

Pallad. Spagyr. cap. 17. quas tàm diverſas tàmque nobiles facultates monſtrant abundè *Hermetici* in variis ex eo prolectis medicamentis, ut vix ullus reperiatur morbus, cui ex vitriolo cuneum non opponant, hincq; *Paracelſus* quartam pharmaceuticæ columnam id ſtatuit. Agunt de eo prolixè & accuratè *Minderer in tractat. de chalcantho*, ejusque contra *Caſtellum* defenſor *Verbezius*. *Alumen*, cujus originem & ſpecies videre eſt apud *Plin. l. 35. c. 15.* (citante *Sebiz.*) & *Georg. Agricol. l. 3. de nat. foßil. pag. m. 588.* calefacit, nec enim, ut quidam volunt, vis adſtringendi ejus repugnat caliditati, cùm multa vegetabilia & mineralia calida adſtringant, ſiccat, valenter adſtringit, denſat, conſolidat, purificat, & aquis mixtum mineralibus, atteſtantibus *Thurneyſſero* & *Tabernæmontano*, deobſtruit ac aperit. Hinc plures tollit morbos, quorum præcipuos collegit *Eiſenmengerus, Practicus Heilbronnenſis exercitatißimus, in deſcript. font. hepatic. in territor. Heilbronnens.* *Sulphur* calefacit, exiccat, concoquit, discutit, emollit nonnihil, attrahit, abſtergit, attenuat, putredini reſiſtit, multisque adverſatur venenis, unde id tàm crudum quàm præparatum toties *Medici* ſuis miſcent medicamentis, quorum ingentem farraginem collegit *Vnzerus, de ſulphur. pag. 26. & ſeqq.* qui non ſolùm de his, ſed & de ejus generibus, aliisque conſuli poteſt.

II.

Ex his itaque ingredientium, ſive unius vel alterius ſolitariè, ſive invicem mixtorum facultatibus colligere facile eſt, malè deſpicere & aquis fontanis æquiparare acidulas *Panarol. obſerv. 16. pentecoſt. 1.* ſed nobiliſſimas eſſe econtra earum vires, quas *alteratione, corroboratione & evacuatione* peragere dicit *Ionſton. Id. Medic. pract. l. 3. cap. 2.* Quatenus *alterant*, nec calefaciunt ſolùm, quod volunt quidam moti ingredientium caliditate, acredine, & viribus variis attenuandi, incidendi, aperiendi, ſabulum & calculos conterendi ac expellendi, nec refrigerant ſolùm, ut credunt viciſſim alii, eò ducti ipſa communi aquæ, cujus magna adhuc adeſt portio, proprietate, & experientiâ, docente, ſitim ex calore contractam omnesque ferè affectus calidos univerſales & particulares tolli iis, ſed faciunt utrumque, calefaciunt, refrigerant, exiccant, adſtringunt, denſant, conſolidant, reſolvunt, attenuant, aperiunt, incidunt, deobſtruunt, digerunt, abſtergunt, repellunt, emolliunt, coquunt, discutiunt, purificant, putredinem inhibent, venenis deniq; reſiſtunt, quæ poſtrema facultas præcipuè in acidulis *Göppingenſibus in hoc Ducatu cele-*

bribus elucet, quarum ope *Sereniſſimus Wirtembergiæ Dux* CHRISTO-PHORUS, *pientiſſimæ memoriæ*, quondam valetudinem, quam ex exhibito clàm in *Galliâ* (in *Italiâ* propinatum fuiſſe dicit *N. Schwelin Chronic. Wirtemberg. pag. 212.*) veneno contraxerat debilem & morboſam, nec ullis, licèt generoſis, reparabilem remediis, priſtinam recuperavit firmavitque, poſtquam per tres annos quavis æſtate bibit eas, ut teſtatur prolixèque deſcribit *Tabernæmontanus hydrotheſaur. part. 1. cap. 80.* quam etiam vim maximè *Swalbacenſibus* tribuit acidis *Clariſſ. I. D. Horſtius deſcr. ear. p. 92.* Quatenus *corroborant*, tonum viſceribus addunt, laxasque in corpore partes p. n. firmant. *Vacuationem* negare tentant nonnulli, cùm *Hippocrates de aër aq & locis* ſcribat, minerales aquas, & difficulter per urinas reddi, & ad alvi egeſtiones eſſe contrarias, ſæpeque acidulæ retineantur in corpore, variis ſubſequentibus ſymptomatibus. *Verùm* de mineralibus in genere aquis & quidem pro potu ordinario ſumptis, non ut medicamentis, loquitur *Hippocrates*; ſi verò retinentur, fit id ob varias ipſis non imputandas cauſas; quid, quod purgantia illa non rejiciuntur ſtatim, quæ non ſemper omne purgant ſubjectum. *Vacuant* igitur per alvum, vomitum, veſicam, ſudorem, inſenſilem tranſpirationem, ptyaliſmum nonnunquam, ut notat *doctiſſimus Schneiderus de catarrhis lib. 4. cap. 5.* aliisque particularium evacuationum, ut vocant vulgò *Medici*, modis, non tamen vi peculiari catharcticâ, quâ purgantia operantur propriè dicta, cùm talis denegetur & aquæ & ingredientibus mineralibus, ſed *partim* quantitate gravando ſeu irritando, *partim* qualitatibus variis, imbibendo, abluendo, detergendo, ſtimulando, aperiendo, incidendo & attenuando. Aſt *in genere* de acidulis, *quà talibus*, hæ prædicantur vires, hinc his in ſpecie hæ, illis aliæ magis competunt facultates, prout hæc vel illa mineralia majore vel minore copiâ, intenſiore vel remiſſiore activitate continent, proque commixtione varia ſpecialium mineralium recenſitorum quædam obtundentium, nec in ſpecie, etiamſi accuratam ſæpè mineralium ingredientium habeamus notitiam, omnes ita determinare facultates poſſumus, quia à naturâ chymicas hic operas exercente, & mineralia variè miſcente, diverſæ ſæpè ab iis, quæ crudis ſimplicibus inſunt, producuntur vires. *Specificas* ergò acidulæ poſſident *qualitates*, quas ſola monſtrat experientia optima rerum magiſtra, quam præcipuè conſulere in acidulis ſuadet *Ampliſſ. Collegium Medicum Marpurgenſe, in Reſp. ad Dieteric. de acid. Swalbacens.*

ſuſens. anno 1630. quod & eleganter diducit *Petrus de Spina in Epiſtolâ ad eundem de iisdem ſcriptâ anno 1631.* & hinc eſt, quod *Heer* empiricum remedium & ſagacem requirens Medicum vocat acidulas, *lib. 1. obſerv. 1.*

III.

Quæ igitur *cauſæ morbificæ*, qui *morbi*, quæ *ſymptomata præcavenda* vel *tollenda* indicent acidulas, enumerabo, ſi dixero priùs & ſpirituoſam earum naturam, & ipſius corporis texturam, & quotidianam experientiam refutare ſententiam *Helmont. de font. Spadan. paradox. 5.* & ejus aſſeclæ *Grembs. arbor. integr. & ruinos. homin. l. 1. cap. 4.* dicentium, non tranſcendere acidulas hypochondrium, cæteroſque affectus partium extra hypochondrium, ſi quos tollant, tantùm per conſenſum oriri ab eo, idiopathicos verò illarum partium morbos non curare, ſed ſtatim cum urinâ, quia minerales ſint, excerni acidulas. *Res* autem *illæ p. n.* ut potiſſimas enarrem, ſunt intemperies, inflatio, ardor & dolor ventriculi, appetitus dejectus, nimius, depravatus, ſitis nimia, coctionis læſio, ſingultus, nauſea, vomitus, cholera, ructus, cibi incontinentia, intemperies inteſtinorum, flatus & vermes in iisdem, herniæ, alvus officium non faciens ſuum, diarrhœa quæcunque (quorſum in ſpecie valdè ſuas *Wisbadenſes* commendat, &, quomodo id præſtent, explicat *Weberus deſcript. ear. l. 3. ſ. 2. cap. 8.*) dyſenteria, (etiamſi *contrarium* multi ſentiant *Medici*, cùm, ut *Sennertus, Medicorum ſuo ſeculo princeps, l. 3. part. 2. ſect. 2. cap. 7.* dicit, *una opera acidulæ pluribus ſcopis ſatisfaciant, acres ſcil. humores diluant & deturbent, ſordes ulcerum detergant, & ulcera ipſa egregiè conſolident, pluresq́ue Medici Itali teſtentur, multos dyſenteria laborantes, cùm conſtante ætate, tùm pueros & ſenes decrepitos, innumera alia remedia fruſtra expertos, re penè jam deſperatâ, hoc uno auxilio evaſiſſe.* Cui etiam patrocinatur ſententiæ, quod ſpir. vitriol. & ſulphur. innoxiè exhibentur dyſentericis, teſte *Walæo method. medend. p. 167.* hinc & *Hor. Augenius Tettucianas* aquas in hoc morbo laudat valdè *l. 1. Epiſt. medicinal. cap. 7.*) colica tàm à frigidâ quàm à calidâ cauſâ oriunda, iliaca paſſio, obſtructio vaſorum lacteorum, glandularum meſenterii, lumbarium, cordis palpitatio, animi deliquium, fervor ſanguinis (contra quem præcipuè commendat acidas *ab Herden in Epiſt. ad Schnizerum*, citante *Hornung. in Ciſt. medic.*) tuſſis, empyema, (in quo affectu tamen majoris gratiâ ſecuritatis cum acidulis exhibet decoct. ſanicul. & veronic. *Steegh de fonte medic. Kiſſingens. cap. 7.*) reſpiratio difficilis, gutta roſacea,

 ophtal-

ophthalmia & alii etiam oculorum morbi, aurium tinnitus, ſurditas, hæmorrhagiæ & phlegmatorrhagiæ narium, coryza, catarrhi varii generis, dentium affectiones variæ, dolor præſertim, gingivarum vacillatio, oris amaror, anhelitus fœtor, dolores capitis, vertigo, ſpirituum animalium omniumque ſenſuum debilitas, vigiliæ nimiæ, coma utrumque, lethargus, carus, apoplexia, paralyſis, pareſis à colicâ & ſcorbuto, melancholia, maniacus furor, (ad quem imprimis facere *Sinueſſanas* aquas dicit *Mercurialis Medic. pract. l. 1. c. 16.*) convulſiones, epilepſia, intemperies, inflationes, tumores, ſcirrhoſi præcipuè hepatis & lienis, eorundem & vaſorum circa ea obſtructiones, morbus Latinus, (ut affectionem hypochondriacam vocat *Clariſſimus I. D. Horſtius in deſcr. acidul.* zu Dönningſtein/ *p. 15.* in quo quidem morbo *prohibet* acidulas *Matth. Martini de morb. hypochondr. pag. 97.* ſibi tamen pôſt contradicit *p. 133.* Valdè extollit eas *Geygerus microcoſm. hypochondr. cap. 25.* ita differens: *Acidulæ, quia ferventi ſanguini frigidam affundunt, quia craſſum humorem attenuant ac incidunt, quia obſtructa reſerant, quia ſpiritus figunt & frenant, quia terreſtre oppilans educunt, multis dotibus omnia alia præcedunt medicamenta.* Aſſentit in hoc, quod efficaciſſimæ ſint, *acutiſſimus Highmorus d. aff. hypoch. cap. 7.* at quoad modum agendi, quia aliam proponit morbi cauſam, diſſentit.) ſcorbutus, (conſentientibus *Sennerto, Horſtio, Drawitz,* omnibusque penè, qui de hoc ſcripſere morbo) cachexia, icterus uterque, hydrops, (etiamſi hydropicos arceant nonnulli ab acidulis, ego tamen ſimpliciter eas iis non interdico, laudat enim eas in hoc morbo *Solenander ſect. 4. conſil. 9.* ut & *Maurit. Cordæus in lib. 3. Hippocrat. de muliebrib. commentar. 5.* exemplis earum in hoc morbo utilitatem confirmat, recenſente *Iſr. Spach. de morb. mulier.*) dolores nephritici, renum calor, obſtructio ſive à materia tartarea, viſcida, ſive ſabulo, calculo orta, exulceratio eorundem, (quod *contra* quosdam *negantes* probat *Hörnigk de Swalbac. acidul. quæſt. 58.* cui commune ſentit *I. Küffer*, uti videre eſt in *Fabric. Hildan. cent. 6. obſerv. 44.*) veſicæ calculus, ſcabies, mictio involuntaria, (quem morbum ſæpiſſimè *Dainacenſium* aquarum *in hoc Ducatu eminentium* uſu ſublatum eſſe experientiam teſtem adducit *Leporinus in deſcr. car.*) iſchuria, ſtranguria, dyſuria, diabetes, mictus cruentus, hæmorrhoidum vitia, gonorrhœa, ſalacitas, menſium fluxus nimius, inordinatus, ſuppreſſio, fluor albus, ſuffocatio hyſterica, abortus, mola, ſterilitas, uteri procidentia, intemperies, tumor,

atro-

ſtrophia, corpulentia nimia, arthritis, chiragra, podagra, gonagra, capillorum defluvium, laſſitudo, tremores, vulnera, internarum præcipuè partium, ulcera, ſcabiei & lepræ ſpecies variæ, tumores variæ ſortis, ſcirrhoſi, phlegmonodes, eryſipelatodes & reliqui, cancer, exanthemata varia, febres tàm ephemeræ, quàm putridæ ac hecticæ, tàm primariæ quàm ſecundariæ, tâm acutæ, quàm chronicæ, tàm continuæ, quàm intermittentes (inter quas quartanam pertinax aliàs malum domant acidulæ præcipuè & in ſpecie quidem ante laudatas *Dainacenſes* id præſtare pluribus exemplis confirmatus dicit *Wolfg. Gabelkov. cent. 6. curat. 81.*) tàm benignæ, quàm malignæ, noxæ denique vini immoderatè poti ſequenti die ingruentes. Variè itaque *alterando, roborando* & *vacuando* dum agunt acidulæ, his rebus adverſantur præternaturalibus, ortis à cauſis ſive *externis*, ſive *internis*, hisque ſive *proprio* partium, ſive *externo errore genitis*, ſive *aliunde*, vel à toto corpore, vel parte aliquâ per arterias cum ſanguine *advectis*.

IV.

Tantæ acidularum virtutes impulerunt nonnullos, ut quosdam proponerent modos, quibus *medicamenta acidulis ſubſtituenda aut præferenda etiam*, vel aquas, eas quoad omnia referentes, confici poſſe perſuadent ſibi, inter quos quidam *ſalino quodam pulvere* paucorum pondere granorum exhibito, vel *exiguo liquore* compendium promittunt acidularum, non ita corpus eo, ut magnâ aquarum copiâ offendi jactantes. *Verùm* non parum hi errant, talis enim offenſionis metum excutit frequentiſſimus isque innoxius acidularum uſus, pauciſſima autem illa pulveris quantitas ſalis alicujus fixi quomodo imitari poteſt effectus acidularum ſpiritibus ſuis ſubtilibus quæque penetrantium? nè quid de inimitabili illâ Naturæ in aquis his mixtione dicam. Alii *ſpiritum vitrioli vel crudi, vel martis, vel tinctur. mart.* affundunt aquis, quales modos ex *Plater. obſerv. 3. lib. 3.* & *Poliſii Profeſſor. Viadrini analect. pract.* adducit *Magnus Relſinkius diſſert. de cupro & ferro cap. 7.* *Verùm* æmulantur tales aquæ acidulas, non imitantur, nec enim, ut *Ellenberger de acid. Wildung. c. 1.* ſcribit, ex ſolo vitriolo conſtant acidulæ, nec ſpiritus vitrioli, quod & de reliquis dicere poſſum, tali, quali acidulæ, ſubtilitate eminet aut penetrabilitate, ut & hîc taceam, quod naturæ paria facere in aquis talibus miſcendis ars nequeat.

V.

Ab *Indicantibus* ad *Prohibentia* ordine devoluto offerunt ſe *rationes* quædam primâ facie haud leves, uſum acidularum omnem omnibus *interdicentes*, quarum jam proponam potiores. 1. *Grembs loco ſupra cit. num. 16.* non omnimodâ acidulas carere noxâ, quia occultam arſenici infectionem admixtam habeant, dicit; *dicit*, inquam, *non probat.* 2. Acidulæ aquæ ſunt minerales & metallicæ, at, ſecundùm *veteres* præſertim *Medicinæ antiſtites*, metallica, quia calori noſtro improportionata, noxia ſunt, in corpus ſi aſſumantur, præſertim verò aquas tales inſuaves, potuique inhabiles *Halij Abbas theor. 5.* duras æſtuoſasque *Hippocr. d. aër. aq. & locis*, omnes malas *Avicenna l. 1. fen. 2. cap. 16.* vitioſas *Vitruvius l. de aquis 3.* vocat. *At* diſpar eſt minerarum, quæ meræ, crudæ, nulloque modo correctæ calori noſtro non ita ſunt proportionatæ, & acidularum ſpirituosâ potiſſimùm, ſubtili & à naturâ optimè præparatâ ac correctâ earum ſubſtantiâ imprægnatarum ratio; nec probabitur unquam, omnia, quæ mineralis & metallicæ naturæ ſunt, intra corpus aſſumpta noxia eſſe: *Veteres* enim jam uſos fuiſſe metallicis patet, cùm *Galenus Nicoſtrati* infuſum commendet, quo etiam *Menander* uſus eſt, continet autem id inter alia *gypſum, calcem vivam & ſtibium ſeu antimonium*, uti videre licet *lib. 9. de local. medicam. c. 5.* & *Nicolaus Myrepſicus* contra apoplexiam, epilepſiam, maniam, quartanam febrem & ſimiles affectus *antimonium* in ſuam antidotum adjiciat *ſect. 1. cap. 470.* Examinentur conf. alkerm. ſpec. cordial. lætit. *Rhas.* & *Galen.* elect. chalybeat. pil. d. nitr. *Trallian.* pulv. ſolutiv. ex tartaro &c. plura metalla & mineralia continentia, ut alia non pauca taceam medicamenta, quibus immiſcuere *veteres* metalla cruda, nec ullo modo vel præparata, vel correcta, utpote ignorantes artem illam puruni ab impuro tàm accuratè ſeparantem, quæ ubique hodie fervet, & omnes ferè pharmacopoliorum angulos Chymicis replet medicamentis, ut utiliter & abs ullâ noxâ noſtris temporibus mineralia & metallica frequentiſſimè à doctiſſimis præſcribantur *Medicis*; quæ de exhibendis metallicis *controverſia* prolixè à multis tractatur, ita ut *contrarij* modò dictæ ſententiæ refutentur ſolidè, ad quos *Lectorem* plura deſiderantem *remitto.* Reperiri verò aquas minerales non paucas, potu valdè noxias, non nego, talesq; *Authores* ſupra *citatos*, qui tales improbant aquas, intellexiſſe judico; At ab his ad acidulas nulla conſequentia. 3. In ſpecie potiſſimum *vitriolum* & *ſulphur* acidula-

dularum ſunt ingredientia. *Illud* autem venenum eſſe non ſolùm *Sylvaticus controverſia 48.* verùm etiam *Iacobus Lampugnanus Practic. Medic. in Romano Gymnaſio Profeſſor Primarius*, *& Protomedicus deſignatus*, confirmare tentat ratione, authoritate & exemplo, ſpeciem etiam deſignans veneni, eſſe nim. venenum exurens & corrodens, corrumpens & ſimul deleteriũm proprietate formæ & temperamenti. *Hoc* quocunque modo paratum in corpus aſſumptum noxium eſſe clamant *multi*, inter quos familiam ducit *I. Crato, Medicus trium Imperatorum celeberrimus*, qui *in variis* hinc inde *Epiſtolis* vina fumo ſulphuris ſaltem imbuta non ſine noxâ bibi, ſulphur inchoatum eſſe arſenicum, & venenum poſſidere, quod nullâ arte ab eo queat ſeparari, ita reſolvere corpora, ut ſtatim concidant, imò ita exhaurire vires, ut duos Medicos cum aliis multis ejus uſu interiiſſe viderit, ſcribit. *Verùm* non in acidulis ita crudum, ſed à naturâ variè temperatum optimèque præparatum eſt *vitriolum*; quid, quod id ſimpliciter bis vel ter aqua communi lotum ad *duos ſcrupulos* vel *drachmam* ſæpè in febribus tàm contagioſis, quàm contagii expertibus propinare ſe bonis ægrorum rebus dicit *Heer Spadacren. c. 4.* Nec venenum illud eſſe aſſerit, & ab hac calumniâ defendit non ſolùm *Caſtellus Epiſt. medicin. 10.* ſufficienter, ſed etiam *Sebaſtianus Iozius Protomedicus generalis*, ut refert *ſupra laudatus Rolfinkius de febribus cap. 135.* Quoad *ſulphur*, vina ſulphurata in ſe & ſimpliciter noxia non ſunt, quin potiùs noxam avertunt vini, integritatem ei conciliantes; ab arſenico quantum differat quoad eſſentiam ſulphur, qui utriusq; adyta clave reſerabit chymicâ, viresq; excutiet, inveniet facilè, & licèt externâ, quod tamen negatur, convenirent formâ, nullum argumentum inde deſumi poſſet, cùm plurima diverſiſſima inter ſe colore conveniant. Eſto, perierint illi *Medici*, ſua periere culpa; ſulphur eſt medicamentum utiliſſimum, ſed fortioris paulò virtutis, adeoque parciore manu & cum cautela exhibendum: Imprudentis eſt *Medici*, optima etiam hac ratione infamare medicamenta, ſi ſine ordine, ſine reſpectu, quocunque modo & doſi exhibet; Eſt modus in rebus, & ſi hac de cauſa ſulphur malè audire debet, nullum fortè vel tamen pauciſſima haberemus medicamenta hac culpâ vacua; ne dicam, quòd *Crato* noſtrum ſulphur *veterum* eſſe negat, illud *ambram gryſeam* fuiſſe credens, ſed ſine probatione; *Dioſcoridis* enim *& veterum omnium, qui de metallicis & mineralibus ſcripſere*, ſcripta pro noſtro loquuntur ſulphure: Hinc plures *Veteres* ſulphur ſæpiſſimè internis miſcent

ſcent medicamentis, ne de *noſtro* dicam *ſeculo*, quo tot nobiliſſima ex eo parantur medicamenta, innoxiè ſemper, ſi debito modo exhibeantur, aſſumpta. *Nec* me ab hac dimovet ſententiâ cautela *Heurnij method. ad prax. l. 1. pag. 39.* vetans exhibitionem balneorum ſulphureorum per os, quia ſecundùm *Archigenem*, ſtomachus his ſubvertatur; *nam* ipſe *Galenus lib. 4. d. ſanit. tuend.* multos uſu ſponte naſcentium aquarum, quibus ſulphuris ineſt vis, excrementa vacuare ſcribit, tùm *Aetius lib. 11. cap. 30.* vires aquarum ſulphurearum recenſet bibitarum, & quoties ſuaſu *Medicorum doctiſſimorum* aquæ acidæ ſulphure imprægnatæ bibuntur? teſtante abundè *Rulando in Hydriatric.* dum laudat plures acidas ſulphure donatas, in variis potandas affectibus, docente experientiâ, magno cum commodo id fieri, absque ullâ ventriculi moleſtiâ, quod non ſolùm in vicinis *Nideromenſibus*, deſcriptis à *Sam. Hafenreffero, Profeſſore quondam in hac Academia Medico doctiſſimo*, *beatæ nunc memoriæ*, quarum odor facilè ſulphur prodit copioſum, patet, ſed & in innumeris hominibus, tùm in ſeipſo probatum in *Thermis Wembdingenſibus*, copioſo perfuſis ſulphure, teſtatur *Reuſnerus in deſcr. ear. cap. 5.*

VI.

4. Abſtruſiſſima ſunt, quibus acidulæ dotantur, mineralia, earumque inveſtigatio difficillima imò impoſſibilis apparet, hinc puræ putæ, quicquid de earum dicitur viribus, incertæque conjecturæ ſunt, ita dubiè autem de corio ludere ægri haud licet, cùm nihil homine nobilius, nihil ſanitate ſit pretioſius, quam maximè divinum, ſuaviſſimumque condimentum eſſe dixit *Plutarchus*. *At* non ita abſtruſa virium iſtarum cognitio, cùm *plures* ſuppetant *inveſtigandi* latitantia in aquâ mineralia *viæ*. Conſiderantur vel *circumſtantia aquam*, vel *aqua ipſa*: Inter *illa* perpenditur ſitus ejus ſolem verſus, aër ambiens, ipſius natura loci, plantæ creſcentes ibi, mineralia circa illam reperta, oſtium ſcaturiginis, canales illam vehentes, ahena, in quibus calefit, labra, in quibus lavant ægri, tubi, qui eam in vicina exonerant loca, & lutum ipſum ſeu cœnum. *Aqua ipſa* penſitatur vel ſalva, & integra quoad odorem, colorem, ſaporem, qualitates tactiles, quantitatem, pondus, idque vel abſolutè, quem modum leviter tangit & prolixè petendum eſſe ex *Haliographia Tholdij* ſcribit *Hauptmann. d. font. Hornhuſan. cap. 3.* vel reſpectivè, ad alterius aquæ penſitando pondus, vel reſoluta, filtratione, inſolatione, evaporatione lentâ in loco calido, digeſtione clauſo hermeticè vitro, coctione & de-

ſtillatione, quæ vel leviùs in M. B. vel fortiùs in cineribus aut arenâ, in aperto etiam nonnunquam igne, peragitur, & conſideranda exhibet varia, phlegma, ſpiritus tàm volatiles quàm fixos, cremorem, flores, hypoſtaſin, omnia exactè rimanda; quibus *modi* accedunt *alÿ*, ut lintei aquâ madefacti iterumque exiccati examinatione, quem inter alios tradit *Libavius*: affuſione aquæ vel Gallis Turcicis tinctæ, ad inveſtigandum vitriolum, de quo *Bauhin. de font. Bollens. l. 1. c. 12.* vel ligno braſilio tinctæ, ad ſcrutandum alumen, ut tradit *Etſchenreutterus d. thermis*, vel quocunque nigro colore tinctæ ad expiſcandum idem, ut tradit *Scheunemannus de novo fonte Miſniæ. His & aliis modis*, præſertim pluribus concurrentibus notis non impoſſibile eſt judicare de mineralibus & viribus acidularum, quales modos accuratè evolvit *Gerhard. tract. pract. d. Chymiatr. th. 163. & ſeq.* ut & præprimis in probatione *Swalbacenſium* multum præſtitit *Helvic. Dieteric.* cujus modum conſcripſit, & *præcipuorum Germaniæ Medicorum* judicio ſubjecit. Scrutationem ergò illorum in acidulis mineralium non ſine utilitate inſtitui poſſe, nec tamen infallibilem eſſe, neq; exactiſſimè naturam tradere acidularum, dico, niſi accedat experientia, quæ, *Galeno* teſte, omnium facultatum, quæ medicamentis inſunt, judicatrix certiſſima, doctiſſimè de viribus & facultatibus acidularum informare poteſt, ut certi abs dubiâ hæſitatione aut conjecturâ præſcribere eas ægris valeant Medici. 5. Plures acidularum læduntur uſu, quàm juvantur, plures priſtinis aut gravioribus onerati morbis lares repetunt ſuos, vale acidulis dicto. *Verùm* oppono his innumeros quotannis ſarcinis morborum depoſitis domum redeuntes ex acidis; non juvantur quidam, quia miracula ſæpè poſcunt ab illis, quæ longè earum excedunt vires, ſicut *ille* erutis oculis, qui, referente *ingenioſiſſimo I. V. Andreæ, Epiſt. 146.* à fonte *Capſenethenſi* viſum repoſcebat; & quod ab earum uſu lædi quosdam contingit aliquando, fit vel ob aſſumptas aquas noxias, vel errore ſive Medici præſcribentis eas, de natura acidularum & morbi non ſatis inſtructi, ſive ægri, vel inconſulto Medico, impræparatoque corpore eas accedentis, vel in earum uſu debitas leges Medicas excedentis, ſicque omni abſolvuntur culpâ acidulæ. 6. Pauciſſimis conveniunt acidulæ hominibus. *At* poſito, non tamen conceſſo hoc, monſtretur vel auxilium, vel medicamentum cuivis indiscriminatim conveniens homini; venæſectio, purgatio, vomitus, ſudor, vinum, theriaca, (quæ tàm nobile medicamentum quid nocuerit illegitimè aſſumpta, do-

cet *Salmuth cent. 1. obſerv. 51.*) aliaque infinita non ex limitibus relegantur Medicinæ, nec tamen omnibus quadrant hominibus, quo ergò jure excludentur acidulæ? His ita breviter exploſis argumentis non prohibendum omnem acidularum uſum dico, motus & *experientiâ*, eas debito modo ab hominibus, quibus congruunt, potas, non modò nihil damni, ſed immenſum quantum utilitatis & emolumenti afferre docente, & *ratione*, laudatiſſimas earum vires ex nobiliſſimis mineralium facultatibus colligente & laudante, & *authoritate* non unius ſaltem, ſed omnium penè tàm *veterum Græcorum* & *Arabum*, quàm *recentiorum Medicorum*.

VII.

Non omnibus autem ita indifferenter eas ſemper convenire earum docent *probibentia*, quæ vel *uſum prohibent totalem*, vel *eum inceptum ſufflaminant*; illaque vel in ipſis hærent *acidulis*, vel in *ſubjecto*. *Ipſa* ſui prohibent uſum, quando colorem, odorem, ſaporem, conſiſtentiam & vires ſuas mutant naturales, quod accidere ſæpè teſtantur experientiâ authores fide digniſſimi, inter quos eſt *Fallop. tract. d. therm. aq. cap. 11.* Cujus mutationis *cauſam non* agnoſco occultam ſolùm & ſoli DEO cognitam, ut placet quibusdam, *nec* malignam ſemper aëris, ſecundùm alios, infectionem, ſæpè enim malignitate præſente, minimè, eâdem verò abſente, valdè mutantur, *nec* minerarum mutationem, cùm ad priores redeant vires aquæ, *ſed* cauſas eſſe dico, remotiores, aſtra, propinquiores, aërem noxia *μιάσματα*, quibus eſt infectus, aquis communicantem, immenſum ſolis æſtum, terram poroſam & fiſſam præ ſiccitate penetrando, ſive ſpiritus mineralium ſubtiliores, ſive aquæ copiam abſumentem, pluvias copioſas & excedentes, non ſolum ob aquarum copiam vires acidularum obruentes, ſed etiam inſecta, ſordesque varias iis commiſcentes, nebuloſam, caliginoſam & auſtrinam cœli conſtitutionem aërem, qui mixtus aquis turbat easdem, fæcibus variis imprægnantem, fluminum inundationem, ſine dubio acidulas etiam quandoque obtundentem, & terræ motum, qui licèt rarò, non difficulter tamen acidas immutat aquas. Quibus addere licet *illam*, quæ anno hujus ſeculi 60. *Dunacenſes*, quoad ſaporem & odorem præcipuè, per tempus inſigniter *mutavit*, *cauſam*, cùm nimirum ad cogendas acidas & arcendas alienas, quas ſylveſtres vocant, aquas limo ſeu luto variis, inter quæ etiam calx, aquæ ſe communicantibus commixto munita fuiſſet earum ſcaturigo. Tales & ſimiles ob cauſas mutatarum acidularum *prohibetur* uſus.

Illa,

Illa, quæ in *ſubjecto* hærent, enarraturo *prohibentia* occurrit *ætas*, ubi arcent ab acidulis *pueros* & *ſenes*. *Illos*, quia tenera eorum, rara, delicata & mollia corpora facilè exiccatione vehementi, vacuatione tàm ſenſibili quàm inſenſibili, & acredine lædi poſſunt; Poſſunt *tamen*, neceſſitate urgente, abſentibus nimis repugnantibus, ipsâ acidularum conſentiente conditione, quantitate conveniente *concedi* aliquando pueris, ſicut etiam pueros & puellas, duorum aut trium annorum, imò unius adhuc anni lactentem puellulam feliciter *Spadanas* inſigniter vehementes aquas bibiſſe teſtatur *Heer Spadacr. cap. 15.* *Hos*, quia viribus ad ſubigendas acidulas carent, eæque magna aſſumptæ copiâ calore jamdum ætate debilem ſuffocant, pauca verò earum quantitas effectum non aſſequitur. *Verùm decrepitos* & in extremo conſtitutos ſenio non admitto; exemplum mortui talis ſenis apoplexiâ acidularum uſu contractâ recenſet *Hildesheim de morb. capit. ſpicileg. 6. Senibus* verò viribus nondum deſtitutis bibere acidulas penetrantes mediocri copiâ *licet*, quod & comprobat experientia. *Gravidas* etiam mulieres abeſſe hinc jubent ferè omnes, cùm per menſes & alvum, modis gravidis ſummè noxiis, ſecundùm *Hippcrat. ſect. 5. aphor. 34. & 60.* vacuent. *At* bibere eas *poſſe* mihi videtur, morbo poſtulante, ſi tempus illud, quod purgationi gravidarum concedit *Idem ſect. 4. aph. 1.* obſervent, quantitatem aquæ nonnunquam imminuant, & in aliis ita ſe gerant, ut abortum præcaveant, & fœtus ſani ſuo tempore excluſioni conſulant, quod & feliciter ſæpiſſimè cedere quotidiana non longè petenda in acidulis *Dainacenſibus* & *Göppingenſibus* haud procul hinc diſſitis teſtatur experientia.

VIII.

Vetant inſuper bibere acidas *alvus conſtipata*, *obſtructa prima via*, *plethora*, *meatus in corpore occluſi*, & *cacochymia nimia*. Quibus præſentibus acidularum ſi inſtituatur uſus, variæ & graviſſimæ oriuntur noxæ, qualia plura proſtant exempla; apud *Sebiz. de abus. acid. & therm. p. 22.* omnimodam urinæ ſuppreſſionem, apoſtema in uretere apud *Heer obſerv. 1. & 23.* gangrænam brachiorum, apud *G. Horſt. l. 2. obſerv. 9.* epilepſiam, & ubiq; ſubſequentem mortem attuliſſe eas impræparato bibitas corpore legitur. *Vt* ergò bibere *liceat* abs noxâ acidas, *præparandum* tale corpus, & *leniri alvus*, ſi conſtipata cum primis viis eſt, debet Mann. Calabr. pulp. Tamarind. muchar. roſar. ſyr. roſar. ſolut. d. mann. diaſer. Aq. paſſul. lax. El. lenitiv. mell. roſar. ſolut. paſſul. laxat. prun. laxat. pil.

de aloë, marocoſt. *Mind.* propriet. *Myns.* clyſter. emollient. &c. *Plethora* ſi adfuerit, perpenſis probè tàm prohibentibus, quàm permittentibus, ſecanda vena, vel adhibendæ cucurbitulæ. *Meatus* à materiâ ſi *obſtruantur,* quæcunque illa ſit, *aperiendi, materiaq;* ad excretionem *præparanda* eſt, quod fieri poterit ſyr. capill. vener. byzant. de quinque radic. acetos. ſimpl. ſal. abſynth. cichor. tamariſc. crem. tartar. tartar. vitriolat. elæoſacchar. tartariſat. var. acid. tartar. compoſit. aronio-cinamom. quæ componere docet *doctiſſimus Rolfinkius diſſert. de tartar. cap. 9. & ſeqq.* & *Chym. lib. 5. ſect. 1. art. 1. cap. 10.* acid. tartar. chalybeat. quod proponit *Angelus Sala Tartarolog. ſect. 1. cap. 8.* Tinctur. tartar. martis, pulv. hepatic. rubr. *Excellentiſſimi Dn. PRÆSIDIS, Mecœnatis mei æternùm venerandi,* digeſtiv. *Croll.* morſul. qui *Spiræ* frequentis uſus, ubi acidi confortantes dicuntur, & ex cryſtall. tartar. conf. alkerm. & ſacchar. alb. in aq. roſar. ſolut. fiunt, aq. cichor. menth. arthemis. acetos. taraxacon. meliſs. borrag. cuſcut. lupul. fumar. ſimplici, compoſitâ, deſcript. *Dorncreil. diſp. part. 1. c. 2.* *Cacochymia* verò ſi præſens ſit, conſentientibus aliis, imminuenda, aut *tollenda* eſt El. d. Tamarind. *Horſt.* diarib. purg. diacydon. lucid. magiſtral. hîc uſitat. d. pſyll. oxymell. helleborat. *Geſn.* catharcticis variis, ut garyophyll. roſat. &c. *Mynſicht.* pulv. Cornachin. ſpec. diajalapp. M. diaturb. c. Rhabarb. diagryd. roſat. Extract. Tabell. diacartham. panchymagog. *Croll.* pil. aloëphang. familiar. *Myns. Aquæpend.* corr. quas additis Arcan. duplic. *Myns.* & Antimonio diaphoret. frequentiſſimè non ſine effectu optato præſcribit *Vir Nobiliſſimus atque Excellentiſſimus, Dn. BROTBEQVIUS, Philoſophiæ & Medicinæ Doctor ac Profeſſor in hac Academia Celeberrimus, Patronus & Cognatus meus omni obſervantiæ genere ætatèm colendus.* Hæc autem cuncta in ſpecie ſolerti prudentiâ à *Medico* accommodanda ſunt patienti. *Prohibentibus* porrò accenſeo *phthiſin,* quæ acrimoniâ erodente, aciditate conſtringente, & vacuationibus abſumentibus acidularum aucta non paucos è medio ſuſtulit homines; (*contrarium* tamen adducit exemplum *Höchſtetter. in decad. 3. obſerv. 10.* curatæ nim. diarrhœæ in phthiſico ab acidulis, ſuasque, quas deſcribit, *Wildungenſes* acidulas in phthiſi valdè utiles eſſe, idemque quod lac aſinæ præſtare dicit *Ellenberger deſcr. ear. c. 2.*) & hæmoptoën, niſi hæc à ſanguinis oriatur fervore, ubi aliquando concedi poſſunt; novi enim quendam hæmoptoicum aliàs innoxiè bibentem acidulas.

IX. In-

IX.

Inceptum acidularum *uſum ſufflaminant menſtruæ purgationes* mulieribus potantibus advenientes, quia vel nimis promoverentur, vel impedirentur, quale exemplum & ſubſecutæ intenſiſſimæ cephaleæ habet *Heer obſerv. 1. pag. 6.*, quia evacuationes per alvum, veſicam aut cutem inſtitutæ ab acidulis contrariæ huic evacuationi & noxiæ ſunt; nec tanta urget neceſſitas, quin interrumpere liceat inceptum per aliquot dies uſum, cui tamen ſæpè magno ſuo damno naſutæ contraeunt mulierculæ. Faciunt idem *ſymptomata* quædam ſupervenientia, quæ quidem *omnia* ab acidulis introducta *tolli* ab iisdem ſibi perſuaſum habent *quidam*; *aſt diſtinctione* opus hîc; *quædam* enim ſymptomata, introducta ab iis, foventur & augentur ab earundem uſu continuato, quibus præſentibus interrumpendus earum potus, illisque variis renitendum medicamentis; *quædam* verò extirpare rurſus eædem poſſunt, cauſam nimirum quietam antea & latentem, nunc excitatam, quocunque modo per varia corporis emunctoria expellendo, aut ſiſtendo & tranquillando, & tùm potus earum continuandus, niſi vires ab iſtis ſymptomatibus nimis debilitatæ repugnent. Deſiſtendum etiam aliquando ad dies aliquot ab earum uſu, ob alienas iis communicatas qualitates, de quo ſupra *th. 7.* dictum.

X.

Acidularum itaque Indicantibus & Prohibentibus excuſſis, ad rectum earundem accedo *uſum*, primò quidem proponens *Quantitatem*, ut *continuam*, pòſt ut *diſcretam*. *Illa* apud *Authores* varios variat: *Montagnana tract. 3.* calidarum *Patavinarum, Aponenſium, S. Petri* & aliarum aquarum mineralium non plus conniyet bibendum, quàm *uncias quatuor vel octo*. *Andernacus dial. 1. de balneis*, minimam doſin non multum *infra libram* ſubſiſtere, maximam *viginti ſeptem uncias* non excedere debere vult. *Fumanellus cum Aleardo, libr. ſui de baln. c. 5. Calderianarum ferratarum* maximâ quantitate *tres libras* concedit. *Guainerius Aquiſanarum l. d. baln. c. 4. pintas tres, Taurinenſis*, cum *Savanorola lib. ſui 2. c. 9. Aquenſium libram ſemis ad tres* concedit. *Archigenes* apud *Aëtium lib. 11. c. 30. tres* præſcribit *heminas*, & ad *ſex* aſcendere jubet, quas æquales libris noſtratibus Medicis dicit *Heer Spadacren. c. 13.* laudans *Fallopium* incipientem à *libris quatuor aut quinque. Fraſcatus l. 3. de aq. Returbij centum, Zimalia 280. uncias, Baccius 20. libras*.

refe-

referente *Sebizio*, bibendas imperat. *Claudinus d. ingreſ. ad infirm. append. ſect. 1. ad tria* vel *quatuor* ad ſummum *bocalia*, ut vocat, aſcendit, quorum *unum* continet *libras tres* & *uncias quatuor*. *D. D. Hörnigk tres*, *D. D. Spina quatuor*, *D. D. Neumann tres cum dimidia menſuras Swalbacenſium* aquarum præſcripſit conſentiente *laudato ſuprà Horſtio*, ut *pag. 60. d. acid. Swalbac.* refert. *Bis* ſingulis diebus *quatuor uſuales* aquarum *Griesbacenſium menſuras* bibit ruſticus quidam, tradente *Viri Excellentiſſimi Dn. Ioh. Ludovici Mögling, Philoſoph. & Medic. Doctoris, Phyſices & Matheſeos hîc Profeſſ. Publ. Eruditiſſ. Cognati & Patroni mei colendi, Dn. Parente, ejusdem nominis, Clariſſimo itidem quondam hujus Academiæ Profeſſore*, tractat. *de incons. acidul. us. pag. 47.* ut & quidam *Spadanarum* ultra & decem hebdomadas quotidie *trecentas quinquaginta* bibit *uncias*, quæ conſtituunt noſtrates civiles *menſuras ſex cum dimidiâ & uncias duodecim*, teſtante *Heer Spadacren. cap. 9.* Cæterùm omnium in genere acidularum certa doſis omnibus ſubjectis præſcribi nequit, nam varia non ſolùm ſunt ſubjecta, ſed & acidulæ, quædam enim activiores ſunt aliis, ut *Annæbergenſis in Saxoniâ Electorali*, referente *Scheunemann. 14. discurs. philoſoph.* tàm magnæ eſt activitatis, ſi ſcaturigo ejus aquâ communi contaminata non ſit, ut morbos graviſſimos & quidem chronicos ſpatio quatuor vel quinque dierum curet. Ut tamen aliquam earum ponam *doſin*, *minimam* dico conſtitui poſſe à *quartario noſtrate dimidio* ad *integrum*, *mediocrem* à *menſurâ dimidiâ* ad *quartarios tres*, *ſummam* à *menſurâ unâ* ad *quartarios quinque vel ſex*, unâ vice ſeu doſi bibendo. *Verùm* ut cuilibet individuo debita præſcribatur quantitas, affectus ipſe p. n. probè perpendendus, indicans quantitatem, cum viribus, quæ, ſi validæ, permittunt, ſi debiles, prohibent majorem doſin, & circumſtantiis aliis tàm aquarum quàm ſubjecti vel permittentibus vel prohibentibus; Tutiſſima autem quantitatis regula eſt εὐφορία, & quidem non primis tantùm diebus, ſed per totum potationis tempus. *Quamdiu* autem bibenda imperata aquarum doſis ſit, ediſcere poterit patiens ex perpenſis, ſi quos ſentire incipit, aquarum effectibus, collatis ætate, complexione, aliisque circumſtantiis numerum dierum variantibus, idque optimè, ſi cum *Medico* de hoc egerit, morbi enim alii ſive cauſæ morbificæ ſive partis affectæ culpâ, facilè, alii difficulter tolluntur, aquæ ipſæ nonnunquam in ipſo uſu, nonnunquam poſt eundem modò ſuos patefaciunt effectus. Doſin autem præſcriptam non

primo

primo mox aſſumat die, ſed *aſcendat* ſenſim ad eam per aliquot dies incipiendo à quartario dimidio vel uno, addendo ſemper, donec ad ſummam pervenerit doſin, quâ per debitum tempus quotidie aſſumptâ iterum ita *deſcendendum*, cùm, quomodo ſe patientis natura ad ferendas acidulas comportatura ſit, lateat adhuc, tùm omnis ſubita ad contraria ſive inſueta mutatio inimica naturæ ſit. *Hippocr. ſect. 2. aph. 51. Diſcretam* quod ſpectat *quantitatem*, non præſcripta doſis uno hauſtu, continuáve ingurgitetur ſerie, nè ventriculus læſus ſubitò aquas eas revomere faciat, aut eæ nimis citò ante debitam actuationem ob quantitatem moleſtam à naturâ expellantur, ſed paulatim partitis bibendum vicibus, tantum inter quemvis hauſtum interponendo ſpatium, ut liberè liceat reſpirare, ventriculusque non offendatur, ne tamen ultra dimidiam aut maximè integram horam ea extendatur mora.

XI.

Tempus bibendi acidulas vel *univerſale* eſt, vel *particulare. Vniverſale*, certum ſcil. anni tempus, judicandum ex efficaciâ, ſalubritate & ſynceritate *acidularum*, ac bibentis diſpoſitione *ſubjecti* ſecundùm anni tempora. *Illæ* intenduntur æſtate, quia vivificâ tunc Solis luce perfunduntur, ejusdem calore attenuantur, leviores, clariores limpidioresque redduntur, remittunt aliquantum in autumno, præſertim eò magis, quò vicinior eſt hyemi, & vere, tùmque eò minùs, quò longinquiùs ab hyeme receſſit, maximè remiſſæ hyeme ſunt, quia alia tùm, quàm quæ æſtate fieri dixi, contingunt, quanquam non omnis eo tempore iis deneganda efficacia, ſed impuritas tantùm imputanda major. Quoad *ſubjectum*, ver ob aëris temperiem, corpus humidum, & ad vitioſorum evacuationem humorum diſpoſitum, meatusque in eo moderatè apertos commodiſſimum eſt, cui parum cedit æſtas, & autumni initium, contrarius verò in hoc eſt autumni finis cum hyeme. His æquâ penſitatis lance, judico, ordinarium & liberum tempus ſi eſt utendi acidulis, potari eas deberi à *menſe Aprili ſeu Majo* ad *Septembrem* usque, noſtris præcipuè locis, (nam *&* regionum conditio inter alia variare tempus poteſt) hac adjecta nota, non me anni tempora intelligere aut menſes, quocunque affectos modo & in ſe, ſed ipſam aëris temperiem, reſpondentem iſtorum menſium aëris conditioni, quæ vigeret, ſi tempeſtiva fierent tempeſtivè. Dura tamen ſi cogat neceſſitas, moraque minetur periculum, poſſunt & hyeme bibi acidulæ, cùm ſaporem aut ſuas

omnimodè vires tùm depoſuiſſe neget experientia, teſtibus *Heer Spadacren. c. 12.* & *Tabernamont. p. 1. hydroth. c. 8.* ipſeque aër variis modis corrigi poſſit hybernus; *nec* hoc disſuadent ſymptomata, quæ introducta à potu earum hyberno prætendunt nonnulli, *cùm* forſan debitè administratus non fuerit, &, poſito quidem hoc, etiam aliis anni temporibus varia corpori inducant ſymptomata, de quibus infra *th. ultim.* *Semel* verò uſurpatas ſingulis annis vel bienniis *repetendas* eſſe acidulas ſibi quidam perſuadent *creduli*; *at* Indicantis requiritur præſentia, eo itaque omnimodè ſublato, non amplius earum indicatur uſus, non verò ſublato penitùs, conſentientibus & aliis, earum utique uſus eſt repetendus. *Particulare tempus*, diei ſcil. pars, conveniens erit tùm, cùm acidulæ efficaciſſimæ, nec detrimentum aliquod virium paſſæ ſunt, aër corpora nec exolvens, nec conſtipans nimis, natura alacrior atque robuſtior eſt, meatus in corpore aperti, excrementaque, quantum licet, depoſita ſunt, ventriculus vacuus, nec intra aliquot horas circa coquendum cibum exercendus eſt. Bibat itaque acidulas patiens *manè*, non ſtatim, poſtquam experrectus, ſed præmiſſâ levi inambulatione, depoſitisque excrementis, *horâ quintâ, ſextâ, aut dimidiâ poſt eam, à meridie ſeu veſperi*, abſolutâ, ſi non penitùs, maximâ tamen ex parte, concoctione, quod abſentia ructuum & gravitatis circa præcordia, intervallum ab aſſumpto prandio debitum, cibi aſſumpti εὔπεπτοι, in debitâ quantitate, & alia docebunt, excretâ manè aſſumptâ aquâ, & ſuppetente ad operationem aquæ ante cœnam tempore; bibat tamen minorem, quàm manè copiam, (licèt *contrarium* ſentiat *Sebizius, ob ætatem & eruditionem Venerabilis Vir, d. acid. ſect. 2. diſſert. 9. th. 7.*) imò plures patientes meliùs agere, ſi longiùs, quàm aliàs, continuatâ curâ, intermittant veſpertinum potum, judico, quò etiam inclinat *Deodatus Panth. Hygiaſtic. l. 2. c. 15.* nec rationes adverſæ adductæ à *Macaſio, deſcr. acid. Egran. c. 7.* tàm firmæ, ut explodere hoc poſſint. *Non* verò *ab aſſumpto cibo, nec enim* bibendæ tùm ſitis gratiâ extinguendæ, nam in paſtu placanda ea, *nec* ad inhibendos ad caput è ventriculo aſcendentes vapores, nam concoctionem turbantes ipſæ & chylum educunt crudum, & vapores excitando eosdem cerebro adducunt, *nec* ut medicamentum, tùm ob cauſas modò dictas, tùm quia ſufficit bis eas de die bibere, cùm omne nimium noxium ſit; niſi intenſiſſima ſitis quendam aſſuetis concedat hauſtum.

XII.

Locus bibendis acidulis commodiſſimus eſt non procul ab ipsâ ſcaturigine, quem ſuavitas ſaporis, integritas odoris, coloris probitas, ſubſtantiæ tenuitas, ac claritas, & operationis felicitas, quibus ibi eminent, commendant; at cùm variæ cauſæ fontem ipſum adire vetent, ſciendum, minerales hincque etiam acidos *quosdam* eſſe fontes, qui tenaciter ad aliena aliquando transportati loca ſuos retinent ſpiritus, ſic fontis medicati S. Helenæ in Selandiâ aqua in vaſis vitreis puris annos quinque & ampliùs incorrupta manet, teſtante *Medico Hafnienſi famigeratiſſimo, Th. Bartholin. cent. 5. hiſt. 15. quosdam* verò, imò ferè omnes mox ſuas, non quidem deponere, imminutas tamen exercere vires, pro magis vel minùs ſpirituoſâ ſuâ naturâ, cui, quocunque transportentur, ſemper decedit aliquid, ut vix unquam viribus omninò reſpondeant acidis ſcaturientibus transportatæ; ad aliena tamen loca devehere, ibique aſſervare etiam, ſedulâ tamen cautione, licet, cùm viribus exutæ omnibus non ſint. Varios huic ſcopo inſervientes modos deſcribunt *Graſecc. Scatebr. Petrin. part. 2. c. 10. & Sebiz. ſupra citat. de acid. ſect. 1. diſſert. 14.*

XIII.

Modum quod attinet bibendi acidulas, *frigidæ*né an *tepidæ* ſeu *calidæ* aſſumendæ eæ ſint, diſpiciendum. *Calefaciendas* eas *non* eſſe perſuadere videtur ſenſibilis aciditatis, claritatis, conſiſtentiæ & ſubtilitatum ſpirituoſarum, quam à calore patiuntur, jactura, tùm enim ſalvas inibi vires eſſe quis dicet? imò calefactas eas non viribus ſolùm gaudere paucis, ſed & varios inducere morbos exemplis hydropem & ventriculum debilem contrahentium in acidulis *Dainacenſibus* confirmat *Tabernæmont. hydroth. p. 1. c. 79.* quibus accedit, quòd tepidæ ventriculi tonum diſſolvant, vomitum provocent, omnibus penè in hoc conſentientibus *Medicis*, dum aquam tepidam vomitoriorum inſerunt albo. *Contrarius* huic eſt ſententiæ ſupra laudatus Mögling. lib. cit., qui *pag. 45.* dicta modò *negat*, conans probare, calorem acidularum viribus adimere nihil ob *rationes* ſequentes, quia 1. ſubſtantiæ chymorum, foſſilium, & mineralium, è quibus potiſſimum prodeunt acidularum qualitates lentâ etiam *Spagyricorum* digeſtione & ſublimatione non diſſipentur, ſed in fundo tandem vaſorum lateribusvé obhæreant ſenſibiliter. 2. Balnea ex calefactis parata acidulis vires habeant inſignes. 3. Qualitates acidularum potiſſimæ à calore excitentur potiùs & erigantur, quàm ſupprimantur. 4. Occultæ

 earum

earum qualitates à calore pati nihil poſſint. 5. Multi, quos recenſet, *Medici* fortibus & aſſuetis, vacuo ventriculo, frigidum acidularum potum permittant, imbecillibus & inaſsuetis tepidum aut calefactum. *At reſponderi* commodè videtur ad 1. non à ſedimento, quod quidem quibusdam adhuc pollet viribus, ſed à ſpiritibus potiſſimam eſſe acidularum potarum virtutem, quæ quidem aliqualis adeſſe poteſt, ſed non æqualis ei, quæ frigidis ineſt, de qua, quæ *Fuchs. l. 2. Inſt. ſect. 5. cap. 28.* dicit, intelligenda eſſe judico. Ad 2. balneis eas potiſſimum, quæ ſolidæ & compactæ mineralium debentur ſubſtantiæ, vires ineſſe. Ad 3. & 4. non qualitates, ſed ſubſtantias qualitatibus iſtis dotatas ſugari, aut aliud quid pati à calore. Ad 5. cur *Medici* illi non omnibus tepidum, quia vires ſalvas retinet, præſcribunt potum? Alias plures rationes, quod calidæ bibendæ ſint acidulæ, profert *dictus Author pag. 26. & ſeqq.* quas examinat *laudatus Sebiz. ſect. 2. diſſert. 9. coroll. 1.* quos Authores, ſi libet, conſule. Ego frigidas actu bibendas eſſe judico, frigore earum tamen paululum vel propè ſcaturiginem manuum fotu, vel in conclavi calido caſtigato, paulatimque, ut dictum ſupra, deambulando pauliſper inter unum & alterum hauſtum, munito medicamentis ventriculo, ut omnis imminens ab eo avertatur noxa. Aſſumi autem ſolent *medicamenta tùm* ad muniendum ventriculum, *tùm* ad promovendas meliùs & juvandas in ſublatione morbi acidulas. *Illâ intentione* aſſumi poterunt Tab. aromatic. roſat. garyophyllat. diacinamom. diagalang. diazinzib. dianuciſt. diatr. piper. Morſul. pineat. cum & ſine conf. alkerm. Imperator. cortic. citr. arant. ſicc. condit. ſem. anis. fœnic. coriandr. cumin. ſaccharo præſertim ſemel tantùm incruſtat. (præprimis *Hörnigk quæſt. 14. d. acid. Swalb.* valdè *Anis de la Royne une fois couvert in Gallia* maximè uſitatum commendat) placentul. mellit. *Norimbergens.* Tragæa officinal. ſtomachal. *Birckhmann.* groſſa, ex variis confectionibus, & Tabul. talibus parata, aliaque plura. Affectui ſimul ſi magis obviare placebit, convenient, *ſanguificatione læſâ*, Spec. & Tab. diarrhod. Abb. diatrion ſantal. dialacc. diacurcum. *capite* affecto, Spec. & Tab. diambr. diamoſch. d. diaplir. diacubeb. dianth. Troch. d. moſch. & ambr. *D. D. Hangij p. m. renibus & veſicâ* malo detentis, Tab. & Spec. dianis. diacurcum. lithontrib. Juſtin. *utero* laborante, Tab. & Spec. diamarg. calid. diacalaminth. diapraſs. diambr. & alia plura ubique in *Practicorum* libris tradita medicamenta, (potiſſimum verò in formâ ſolidâ, ob commodam geſtationem, nam aliàs & aliæ

conve-

conveniunt formulæ;) de quibus ſive ante potum, ſive inter hauſtum unum & alterum, ſive potu abſoluto aſſumere parumper poteſt hydropota. Conſtitutioni *autem* patientis aptanda talia ſunt medicamenta, nec enim omnia conveniunt omnibus, quod & adducto *ICti cujusdam celebris* exemplo, cui malè ceſſerat uſus morſulorum nimis calidorum, monet *Geilfus. de acid. Swalbac. p. 45.* Ut *ſtimulum* daret acidulis *Egranis*, cuidam *Nobili* eas bibenti, ut cuilibet hauſtui gutt. v. vj. vij. adderet *ſpiritus vitrioli*, auctor fuit *quidam*, cujus tamen inſtitutum cum *Hæfero in Hercul. Medic. lib. 8. c. 3.* improbo. *Monendum* hîc etiam, ut *vaſorum*, quæ maximè commendantur vitrea, ſtudeatur *puritati*, eumque in finem mundentur ea fideliter teganturque, cujus negligentia quid noxæ creaverit, recitat *Graſecc. libr. dict. part. 2. c. 3. de quodam* araneam maximo ſuo damno cum acidulis deglutiente.

XIV.

Diætam nunc hydropotæ proponam commodam, & quidem eò lubentiùs, quia omnes acidularum effectus diætæ adſcribunt *nonnulli*, aſſerentes, ſi maxima mortalium pars eam vivendi rationem inſtitueret domi, id eſt, quotidie deambulando, temperantiæ ſtudendo, fæces exturbando, frictionibus, laboribus, ſudoribus corpus roborando & abſtergendo atque adeò ad *Celſi* præceptum vivendo, variaque agendo ſe exerceret, neque acidis neque aliis fortè fontibus opus habere; id tamen ſine fundamento. *Aër* non quidem ſemper talis, qualis ex re eſſet patientis, hauriri poteſt inſpiratione, attamen, quantum poſſibile, fugiendus, vel corrigendus variis ubique obviis modis, commodâ præſertim habitatione, conclavis præparatione & ſuffumigiis, ſi noxia quadam peccaverit qualitate, ſerenus enim, purus, atque temperatus, vel ad calidum potiùs quàm frigidum vergens hîc eſſe debet; frigidus, ut ſemper, ſic maximè poſt ſudorem eſt vitandus. *Cibi* & *potûs* genera in ſpecie non enumerabo, cùm non ſolùm prolixè à multis tractata ſint *Medicis*, ſed & ordinationes acidularum benè conſtitutarum porrigere patienti, non niſi certa, eaque conducentia alimenta imperent, prohibeant verò ea, quæ nocere valent, nec enim, ut *Helmont. d. font. Spadan. paradox. 6.* putat, nulli qualitate nocent cibi, ſed *omnis corporis, ſingularumq; ejus partium conſtitutio pro variis eſculentorum ac potulentorum facultatibus inſignioribus diverſimodè ſæpè mutantur*, ut inquit *Charleton Exerc. patholog. 6. Quantitatem ciborum* onerosam, ſi quisquam, hydropota certè ob inſi-

gnia inde pullulantia incommoda repudiet. *Tempus cibandi* commodum eſt, aquâ vel omni, vel maximâ ex parte redditâ, vel, quia ſæpè primis diebus multi parum aut certè vix dimidium reddunt, ut monet *Heer Spadacr. c. 14.* urinâ, quæ alba antea erat, jam tinctâ, vel vacuatione, quam cauſabat aqua, ceſſante, non tamen è conſilio excludendo appetitum. *Tribus* autem aut *quatuor* circiter poſt potum *horis* hoc continget communiter. *Errat* hîc, qui vel *incoquit* acidulis alimenta, vel vinum iis *diluit*; Acidulæ *enim* coctæ aſſumptæ paucas habent vires & alimentoſas & medicamentoſas, ut dictum *ſupra*, quod de oſſis præcipuè teſtatur *Schwenckfeld. d. therm. Hirſchbergens. p. 64. nec* ulla inde ſperanda gratia, cum aciditatem, gratam aliàs, minimè, ſed nigredinem potiùs concilient cibis. *Nec* benè ſanitati conſulunt, qui vinum iis diluere jubent, ut *Solenander conſil. med. ſect. 5. conſil. 13. G. Horſt. l. 2. obſerv. 7. & l. 3. part. 2. obſerv. 20.* & *Helmont. paradox. citat.* aliique, non quidem ſub ipsâ curâ, ſed alio etiam tempore id ſuadentes. *Alere* enim corpus vino permixtæ *non* poſſunt, *nec medicari* ei, quia tantâ aquarum copiâ obruitur natura, tùm ipſæ quoad vires vel à vino obtunduntur, vel coctionem turbant, chylum è ventriculo crudum educunt, ei, ut & ſanguini mineralium corporum, quæ vehunt, qualitatum characterem imprimunt, variorum ſic cauſæ morborum, ſola verò vini ſi deſideratur mitigatio, frigida ſimplex ſatisfaciet; diverſarum porrò operationum medicamenta nec miſcenda invicem, nec cum alimentis aſſumenda eſſe, cum aliis *Medicis* pluribus abundè probat *Heſs, quæſt. Medic. 9.* vinum autem & acidæ conveniunt minimè; Attendatur ſolùm, quod ſcribit *Fabric. Hildanus cent. 3. obſerv. 72.* ex *Pigray* obſervatione, de *quodam*, qui acidulas bibens cùm confectione ſeminis aniſi uteretur ſimul, quod tamen non ita difficile concoctu, ipſum ſemen aniſi cum urinâ excrevit. Probat & defendit eandem ſententiam pluribus *Heer Spadacren. cap. 14. & ſq.* Quantum ad *motum*, leviter inambulandum eſſe *ante potum*, dictum *ſupra*; *poſt potum* verò movendum itidem corpus *ambulando*, ſecundùm recenſionem *Hippocrat.*, *digladiando*, *aut manus geſticulatione*, *pedes levibus choreis aut ſaltu exercendo*, *aut parva pila ludendo*, non, donec ſudet ſemper corpus, cùm hoc facilè, illud difficulter hoc faciat, ſed donec fatigari incipiat modicè, ut aqua per corpus diſtribuatur faciliùs, debitusque partibus tàm externis, quàm internis concilietur calor. Media autem prudenti pede hîc incedenda via, conſulen-

lendaq; cauſæ morbificæ & affectus conditio, cum ſubjecti diſpoſitione & ipſarum intentione acidularum ad comodum præſcribendum motum. *Non* ergò vix deglutitis acidulis curſitandum velociſſimè, non aſcendendi ſubitò ſummi montes, nec validè variis corpus agitandum exercitiis ad ſudoris usque profuſionem largiſſimam; Vis *enim* ſic inferretur naturæ maxima, cùm non ſemper per ſudorem operentur acidulæ, nec quivis tolli queant morbi ſudore, quem motu etiam leviore, conſentiente natura, vel aliis etiam medicamentis, absque ope acidularum, facile eſſet provocare; *Ante cibi* etiam *aſſumptionem*, ac *poſt* eandem, ſed tùm leviùs multò exercere corpus ſive inambulatione, ſive alio modo ad juvandam coctionem conducet. Cui *verò* ambulare, aut proprio motu movere corpus vetant ſeu pedes debiles, ſeu aliæ cauſæ, equo aut curru ſe vehi, lecticâ geſtari, ſellâ portari ductili, penſilíve lecto, aut calidis ad minimum linteaminibus fricari ſe curet. Non verò per totum diem, ad languorem usque virium, movendum corpus, ſed alternâ reficiendum etiam *quiete*, variè, pro lubitu, intra mediocritatis tamen terminos, inſtituendâ. *Somni & vigiliarum* immodicarum noxas inculcant paſſim *Medici*, non igitur negligendum præceptum *Hippocrat. ſect. 2. aphor. 3. & 51.*; ſed & hîc aurea mediocritatis obſervanda regula, ita enim ſalvus vegetusque redditur in corpore ſanguis cum ſpiritibus; in ſpecie hydropota ſomno ſe non addicat meridiano, niſi diuturnâ conſuetudine eò adactus, nec mox poſt cœnam molli ſe committat lecto. *Vigilare* verò ad aperta omnia corporis emunctoria ſervanda, humores expulſioni aptandos, facultatesque roborandas, ut meliùs poſſit, variis *tempus terat* ludis, confabulationibus & aliis, quæ honeſta indulget modeſtia.

XV.

Excrementa ut per alvum, veſicam, cutem, os, nares &c. *expellantur*, *ſanguis* verò cum *ſpiritibus retineatur* debitè, maximo hîc itidem curandum ſtudio, duranteque acidularum potu, plura, quàm aliàs ejicienda patienti excrementa; excerni enim ſolent eæ cum aliis humoribus nunc per *alvum*, per *veſicam* nunc, nunc per *ſudorem*, per *vomitum* etiam aliquando, per *inſenſilem tranſpirationem, aliasq; vias*, nunc duobus vel tribus modis ſimul, pro *vaſorum* verſus quodvis emunctorium apertione, & *humorum* inclinatione, ipſiusque *naturæ* intentione. *Non* tamen *ordinaria* hîc conducit *vomitio*, quia crebrò repetita ventriculo, capiti, & oculis valdè nocet, hernias & convulſiones excitare amat, licèt ob commoda

moda non contemnenda interdum; qui facilis ad eam eſt, & in primis viis, ventriculo præſertim, materiam vitioſam ad ſuperna tendentem fovet, non ſine utilitate vomere poſſit; *Sanguinem* etiam, ſive ſecta vena, ſive cucurbitulis appoſitis, educere aliquando jubent Indicantia, permittentibus viribus cum reliquis: Non verò eadem cuivis patienti, ſed pro ratione affectus hæc huic, alia alii convenit vacuatio, ea tamen ſemper intra mediocritatis verſanda limites; nam & *nimiâ* ſæpè expellunt copiâ humores, cujus adducit exempla *Fabric. Hildan.* & quidem *de acid. Griesbac.* de *quodam*, qui per alvum, urinam & ſudorem tâm copioſè evacuatus fuit, ut vitam evacuaret ſimul, & *cent. 5. obſerv. 53. de puero ſeptenni*, qui inſignem & vix vel ei vel aliis Medicis antea viſum, vitæque tandem filum abrumpentem urinæ fluorem ex potis ſibi contraxit acidulis: de nimiis ſupervenientibus diarrhœis quotidiana teſtatur experientia; talia autem ſymptomata quando inceptum ſufflaminent uſum, quando non, dictum *ſupra th. 9.* *Retinentur* è contra ſæpiſſimè, ſi non maxima pars, reliquiæ tamen quædam *acidularum* in corpore, ad quas *eluendas* & *educendas* conducet clyſteres aut ſuppoſitoria adhibere, vel quavis ſeptimana ſemel aut bis aſſumere ante ſomnum Tinct. tartar. aut ante cœnam pilul. Angelic. ſ. Francofurtens. *Bayeri*, (quas commendant plerique, non tamen iis tantas, quantæ de iis prædicantur, in acidulis concedit vires, multisque eas non convenire probat rationibus haud levibus *Hörnigk l. cit. quæſt. 15.* cui vera earum deſcriptio nota eſt optimè) laxativ. *D. D. Haug. p m.* propriet. *Myns.* tartareas *Schröder. l. 2. c. 73.* crem. tartar. tartar. vitriol. &c. *nec* enim medicamentorum chymicorum uſum potæ prohibent acidulæ, ut volunt *quidam*, ſi modò caveatur, nè diverſa & præcipitantia eas exhibeantur, quod commune eſt nitro, vitriolo ſi ſocietur; Eidem ſatisfiet ſcopo, ſi ſemel, bis, vel ſæpiùs pro *Medici* placito per totum potationis tempus leniter *purgabitur corpus* Mannâ Calabr. cum cryſtall. tartar. vel infus. fol. ſen. in acidulis frigidis actu, quod communiſſimum eſſe vidi *D. D. Oswaldo*, *Sereniſſimi Archiducis Auſtriaci* olim *Medico Cubiculario*, *Practico feliciſſimo*, vel ſpeciebus quibusdam ex mann. fol. ſen. tartar. paſſul. ſimilibusque, affuſis calefactis pro feliciore extractione acidulis, quo modo frequentiſſimè magno cum emolumento ægrorum præſcribere amat *D. D. Cellarius*, *Sereniſſimi & Clementiſſimi noſtri Ducis Wirtembergici Archiater celeberrimus, Fautor meus ætatem venerandus.* Plura vide *ſupra th. 8.*

XVI. Sym-

XVI.

Symptomata acidularum potatores cùm vexent ſæpè varia, contra quædam eorum *medicamenta Medicorum celebrium*, univerſalibus, ubi opus, præmiſſis, *ſelecta*, in varias redigi facilia formulas tàm *externas*, quàm *internas*, aſſignare libet; Plura de eorundem ſublatione qui deſiderat, prolixa *Practicorum* adeat volumina. *Ventriculus* à flatibus aut crudis humoribus ſi *diſtendatur*, dolore inde accedente, proderunt medicamenta *ſupra th. 13.* ad ventriculum muniendum propoſita, quibus addo theriac. mithridat. acor. condit. aq. Anhaltin. cinamom. bugloſſat. elix. vit. *Quercet. Matthiol.* proprietat. *Crollij*, vitrioli *Mynſicht.* ol. deſt. anis. fœnicul. car. cumin. chamomill. pulveres, quos deſcribit *Mylius Antidotar. lib. 4. cap. 13.* aquam contra flatus *D. D. Schmidij*, in frequentiſſimo uſu *Argentorati*, pulv. cacheƈt. *D. D. Bezæ, Practici ibidem exercitatiſsimi*, Balſam. fœnicul. quod valdè commendat *Thonerus obſerv. l. 3.* emplaſtr. d. cruſta panis cum ol. cumin. malaxatum. *Imbecillitatem ſi idem* vel à copiâ vel frigiditate contraxerit aquarum, convenient Nuciſt. Ind. nuc. jugland. cort. arant. condit. ſyr. d. cortic. citr. cinamom. diacydon. cum ſpecieb. cons. roſar. vitriol. extr. calam. aromat. ſtomachicum *Grüling. Florileg. part. 18. c. 5.* ſpirit. abſynth. compoſit. *D. D. Villingeri, Medici Vlmenſis eximij*, tinctura roſar. cum aq. ſcorzoner. compoſit. ceraſor. acetos. ſyr. cinamom. ſucc. limon. & ſpir. ſulph. uti præſcribere frequenter ſolet *Huswedelius Phyſicus Hamburgenſis famigeratiſsimus*, cerat. ſtomachal. balſam. ex maſtiche *D. I. Pontani, cujus* deſcript. vid. in *Practic. Marold. pag. 145. Vomitus nimius* non vomitu, quod peſſimè ceſſiſſe cuidam *Comitiſſæ Rheni* in acidulis *Swalbacenſibus* teſtatur *I. D. Horſtius deſcr. ear. p. 89.* curabitur, ſed ſi aſſumpta fuerint quædam tùm modò recenſitorum, tùm recenſendorum adhuc contra diarrhœam, accedentibus externis, unguent. comitiſs. illis, quæ proponit ex *Rondelet. Wecker. antidot. ſpec. l. 2. pag. 942.* ol. abſynth. menth. macis, nuciſt. emplaſtr. ut ſunt *Bruel. Prax. p. 230.* & ex Theriaca, quod laudat *Hartmann. Prax. Chymiatr. p. 107.* fomentat. ex vin. Hippocrat. malvat. aq. vit. & ſpeciebus adſtringentibus. *Diarrhœæ nimiæ* occurrendum aq. portulac. plantag. roſar. ſyr. ros. ſicc. corall. d. agreſt. papaver. myrti l. granat. cydon. condit. ſacchar. roſat. tab. croc. mart. adſtring. cons. ros. rubr. antiq. electuar. *Feynei Medic. Pract. lib. 4. c. 25.* & alio *Zecchi conſult. medic. 37.* Theriac. cœleſt. *Clariſs. Dn. Greiffii*, pulv. *Friſiome-*

lig. quem vide *Marold. Pract. p. 210.* ol. myrtin. maſtich. cydoniorum. *Urinæ ſuppreſſio*, ab obſtructione partium ejus excretioni dicatarum introducta, tolli poterit aq. fœnicul. cerefol. fragor. petroſelin. antinephritic. *Tilemann. de mater. medic. p. 256.* ſyr. dialth. *Fernel.* capill. ven. emuls. ex ſem. 4. frigid. cum aq. malv. violar. &c. parat. Trag. antinephritic. *Quercetan. pharmacop. dogm. reſt. c. 20.* ſpiritu ſalis, bacc. juniper. nephritic. quem proponit, valdéque laudat *Schröder. l. 2. c. 81.* oxymell. diuretic. *Zwelfer. pharmacop. reg. claſſ. 1.* balſam. ſulph. terebinth. cryſtall. tartar. ſal. juniper. & ocul. cancr. præparatis. Vehementia *verò* hîc maximè fugienda, ob inſignes ab iis imminentes noxas, ſtudendum contra, ut mitigata ac temperata exhibeantur cuncta. *Ardor urinæ* reſtinguendus eſt aq. lactuc. violar. malv. nymph. ſyr. papaver. violar. portulac. julep. violar. roſar. emuls. ex ſem. lactuc. portul. endiv. papav. alb. cichor. amygdal. cum aquis appropriatis parat. cons. acetos. nymph. violar. fl. malv. quam experientiâ edoctus commendat valdè *Amatus Luſitanus curat. 58. cent. 6.* ſpec. diatragacanth. frig. mucilagin. *Foreſt. l. 25. obſerv. 38. ſchol.* clyſter. vel ſemicup. ex lacte, ſuadente *River. Prax. l. 8. c. 9.* *Alvum conſtipatam* aperiendi *varij* ſunt *modi*: *Sorbilibus* enim *ovis* ſumptis ſolvi nonnullis ventrem refert *Braſavolus tract. de medicam. purg. & Marcell. Donat. tract. d. mechoacann.*; *obambulationem* humi nudis pedibus ſolvere pertinacem ventrem *Thriverus comment. in Hipp. ſect. 2. aph. 20.* ſcribit; *ſolo purgantium odore* laxari aliquando alvum exemplis docent *Alex. Benedictus in præfat. in libr. d. peſt. Maranta meth. cognoſc. ſimpl. l. 3. c. 15. Eraſt. diſp. de propr. medic. c. 60. Sigiſm. Melanchthon, C. Bauhinus & alij.* Sic *Medicum Lipſienſem, D. Pfeilium*, quoties purgare corpus vellet, ingreſſum pharmacopolia odorem electuariorum electivè purgantium hauſiſſe, excernentem pòſt ac alius pharmaco uſus quinquies vel ſexies, tradit *Salmuth. cent. 3. obſerv. 8.* & ſimilia ferè *obſerv. 14.* *Viſo* ſolùm *antimonij infuſo* purgatum ſtudioſum quendam fuiſſe recenſet *ſuprâlaudatus Bartholin. cent. 5. hiſt. 64.* Virum quendam, *Marſebium* dictum, *ſolâ medicamenti recordatione* alvum ſibi commoviſſe refert *Walæus meth. med. p. 41.* *Tuſſi & ſternutatione* alvi excrementa indurata in quibusdam ſe ejeciſſe ſcribit *Platerus l. obſerv. 1.* *Per coitum* communicatam fuiſſe vim purgantem alii copioſiſſimè tradit *I. D. Horſt. obſerv. Anat. 10.* Commota alvus à quodam *inſtillatâ ſecretâ oculorum cantho majori aquâ.* *Medicum* quendam *catopotia* ex pharma-

copolio *manibus* domum *geſtantem* ſtrenuè ab illis purgatum fuiſſe ſcribit, referente *Smetio*, *Guainerius*; Matronæ cuidam delicatæ & medicamentorum ſumptionem per os reſpuenti *maſſam pilularum* ipſis *plantæ pedibus* ſuppoſuiſſe *Germano-Hiſpanum Medicum*, ait *Hœfer. tract. dict. libr. 3.* ut taceam nunc *epomphalia* ad citandam tardiorem alvum ubivis obvia. *Hîc* verò tales non ſuadeo modos, ſed potiùs *alimenta* alvum lubricantia ac laxantia, & *medicamenta* commendata *ſupra th. 8. & 15.* ubi & valdè commendatam velim in infus. fol. ſen. cum acid. tart. diſſolutam mann. calabrin., quod medicamentum ſatis purgans, abs ullâ moleſtiâ, familiariſſimum eſt *Excellentiſſimo Dn. PRÆSIDI, cujus nunquam ſine debito obſervantiæ & honoris cultu facienda mihi mentio.* Injiciendi etiam clyſteres ex acidulis ipſis, ex decoct. clyſmat. vulg. lacte &c. addit. mell. crud. roſat. ſolutiv. elect. purgant. ol. emollient. & abſtergent. ſacchar. Thom. ſal. vitell. ov. &c. qui non in inteſtinis ſaltem craſſis ſuas exerunt vires, ſed ulteriùs ad alias etiam penetrant partes, quod præter plura alia brevitatis causâ hîc omittenda confirmat inebriatio orta à vino per clyſterem infuſo, quam recenſet *Borellus cent. 1. obſerv. 56.* Nocere tamen valdè immoderatum eorum uſum tradit *Tulpius l. 3. obſerv. cap. 16.* *Maximâ* tamen hîc opus *cautione*, ne nimis vehementia exhibeantur purgantia; Non igitur ſalvâ conſcientiâ quidam ſua ex *antimonio* & *mercurio* propinare poſſunt medicamenta, tantùm non correcta, ut præter ſymptomata, oriunda inde, quibus ægrum macerare ſolent, vel leviuſcula per ignem probatio virulentiam eorum prodat. *Plura* alia hydropotis nonnunquam accidentia *ſymptomata*, quia rariora & accuratè ab aliis, & ſufficienter tractata; hîc omitto: *ſicq; cum ſubmiſſâ errorum deprecatione, bujus diſſertationis contraho vela.*

Sacro-Sanctæ & Individuæ TRINITATI, ut omnium bonorum, ita & acidularum Fonti ſit Laus, Honor & Gloria in ſempiterna ſeculorum ſecula.

AD

Clariſſimum & Meritiſſimum

DOMINUM CANDIDATUM

RESPONDENTEM.

INgenii in *Camerâ* cimelia quanta repoſta,
Hoc quod Apollo ſacer finxit ad alta, tuum.
Næ ſatis oſtendis CAMERARI docte, laborum
Optatum finem, præmia quisq; videt.
Inſuper atque probat tua *Diſſertatio* docta,
Quam nullus Momi rodere dente poteſt.
Dum *fontes acidos* miro molimine mentis
Perſtringis, vires egregiasque doces.
Qualiter & curet languentia corpora lympha,
Lympha potens, præ quâ nil Panacæa foret.
Hinc, qui pro meritis tantis debentur, honores
Mox capies, ſtudiis digna brabéa tuis.
Exoriuntur eo nunc gaudia mille Parenti,
Nec minùs exoritur gloria pulcra tibi.
Gaude ſorte tuâ, & venturos ſuſcipe honores,
Indolis atque altæ grande tuæ pretium.
Ornabit te noſtra Tubinga, ornabis eandem;
Extabit magnus ſic honor iſte tuus.
Macte iſtis titulis, generis Spes maxima, macte,
Et Patris & Patriæ gloria: vive, vige.

Iſta ſuo Pyladi ſcribebat
fidus Oreſtes

Johannes Fridericus Huldenreich.

FINIS.